

(ІНТЕР)НАЦІОНАЛЬНИЙ ШЕКСПІР

27-28 квітня в Києві проходила міжнародна наукова конференція “(Інтер)-національний Шекспір: вектори рецепції”, що відбулася за сприяння Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ та Класичного приватного університету (Запоріжжя). Не відбулося б цієї зустрічі й без Лабораторії ренесансних студій (Запоріжжя), яку очолює подвижник українського шекспірознавства проф. Н. Торкут.

Цьогорічна конференція безпосередньо стосувалася проблем творення Шекспірового канону у світовій літературі з урахуванням різних векторів рецепції, до того ж особливий акцент було зроблено на вивченні українського шекспірівського канону. Зокрема, неодноразово лунали думки про потребу створення Шекспірівської енциклопедії, яка би панорамно розкривала роль Шекспіра в українській літературі, адже вітчизняна література має потужне явлення шекспірівського слова у своїй історії. Без перебільшення можна говорити про історію рецепції Шекспіра від І. Франка до Ю. Андруховича. У будь-якому разі драматург і в дорадянський, і в радянський, і в пострадянський час утверджувався як постать, як текст, зрештою, як “культурна метафора” нового часу.

Проблемне поле “Шекспір на карті / Шекспір як карта” пленарних засідань цьогорічної конференції поєднувало два основні виміри досліджень національних рецепцій шекспірівського канону. З одного боку, маємо реконструювати систему тих тематичних пріоритетів та аксіологічних преференцій, що визначають неповторність ландшафту шекспірівського дискурсу в різних країнах світу. З другого боку, як зазначають організатори конференції, важливим постає виявлення й осмислення тих інтелектуальних стратегій і культурних практик, завдяки яким сформувався шекспірівський код як один із провідних концептів європейської ідентичності. У такому разі засвоєння шекспірівського коду українською культурою – це спроба залучення нашої національної культури до європейського інтелектуально-естетичного простору.

Шекспір був актуальним для домодерного періоду, для української еміграційної літератури (в особі Т. Осьмачки, І. Костецького, Ю. Клена тощо). У Радянській Україні чимало зроблено для осмислення Шекспіра – зрештою, саме ця ґрунтовна робота стала підставою для видання повного зібрання творів митця українською мовою в 1980-х рр., до якого долучилися й видатні вітчизняні літературознавці (Д. Затонський, Д. Наливайко, Н. Модестова, О. Алексеєнко, К. Шахова, Н. Жлуктенко), і письменники (П. Загребельний, О. Гончар, Д. Павличко та ін.). Також це видання мало чудові ілюстрації С. Якутовича. Про ці успіхи української шекспіріани у вступному слові сказала *Н. Жлуктенко* на першому пленарному засіданні 27 квітня. Вона зробила ґрунтовний екскурс в історію українського перекладу Шекспірових творів, зупинившись переважно на “материкових” перекладах – від М. Старицького до вже згаданого повного видання драматурга. Також окреслено внесок київської літературознавчої школи в розбудову шекспірівського канону в Україні. Доповідачка нагадала, що торік на конференції в Запоріжжі було озвучено ідею створення міжуніверситетського науково-дослідницького шекспірівського центру на базі кількох університетів.

М. Жулинський зупинився на висвітленні українського шекспірознавства в сучасному гуманітарному просторі. Він апелював у своєму слові до потреби творення системного шекспірознавчого простору – потрібно координувати зусилля шекспірознавців і поширювати знання про найвидатніші здобутки в цьому просторі. Так, в Україні функціонує сайт Українського шекспірівського товариства, утворено оновлену Шекспірівську асоціацію, підготовлено український покажчик перекладів Шекспіра. На часі – створення шекспірівської енциклопедії. *М. Жулинський* зупинився й на ролі Івана Франка в утвердженні шекспірівського канону в українській літературі, було згадано й постать Михайла Рудницького як перекладача й популяризатора

Шекспіра в Західній Україні, а також “Студії над Гамлетом” С. Виспянського, видатного польського драматурга початку ХХ ст., який запропонував своє оригінальне бачення шекспірівського генія, та ін.

М. Сулима звернувся до висвітлення “Новокозацьких сонетів” Фінтика Шляхтиченка в історії українського сонета. У кількох подальших доповідях йшлося про визначення творчого генію Шекспіра у стереоскопічному зіставленні з творчістю Тараса Шевченка. Так, *Л. Задорожна* говорила про вартісні оцінки вчинку в Шекспіра та Шевченка. В обох поетів маємо особливу природу вчинку, що базується на пориванні до Істини. Краса ідеалу така велика в Шекспіра й Шевченка, що порив до неї – це вже щастя. В обох митців творчість будується на розкритті суперечностей між реальним і бажаним життям. *Т. Бовсунівська* простежила “параболічний слід” у творах Шекспіра та Шевченка. Культурологічні паралелі між Шевченком і Шекспіром провів професор *С. Росовецький*. *П. Білоус* спробував підійти до віднаходження типологічних спільностей у трагікомедії Феофана Прокоповича “Володимир” і трагедії “Гамлет” Вільяма Шекспіра.

Друге пленарне засідання (головила Н. Висоцька) розпочалося з доповіді представника російського шекспірознавства В. Шестакова. У виступі йшлося про найкращі театральні постановки Шекспіра в Росії (зокрема про славетного “Гамлета” І. Смоктуновського). Загалом у сучасному світі, на думку доповідача, закріпилася тенденція вдягати персонажів Шекспіра в одяг своєї епохи, але показувати гру, що відображає сучасне життя. У своїй доповіді *І. Лімборський* запропонував погляд на Шекспіра в добу пост-сучасності, коли існує вже не один Шекспір, а кілька шекспірів у кожній культурі. Світ знає не Шекспіра, а “шекспірів за доби глобалізації”. *Б. Шалагінов* у доповіді повернувся у світ німецького романтизму і спробував зіставити двох геніїв минулого: Шекспіра та Моцарта. Зокрема, йшлося про близькість Шекспіра на світоглядно-естетичному рівні до представників німецького романтизму. *І. Мегела* зупинився на докладному висвітленні античної спадщини у драматургії Шекспіра (зокрема на матеріалі драми “Троїл і Крессіда”). *Н. Висоцька* підготувала доповідь про “історично осучаснену” переробку “Макбета” Шекспіра – фарс “Макберд!” Б. Гарсон і традицію шекспірівського бурлеску в культурі США.

Н. Торкут виступила з доповіддю про те, що “Шекспір” став культурною метафорою в контексті пошуків європейської ідентичності. Отже, вивчення Шекспіра не обмежено лише літературознавчим контекстом, а є спробою вивчення європейської ментальності. Вона розповіла також про здобутки Лабораторії ренесансних студій за 2009 р., коли разом із Міністерством освіти і науки України та Українською асоціацією викладачів зарубіжної літератури було проведено відкритий Всеукраїнський творчий конкурс серед старшокласників за двома номінаціями: “Кращий український переклад 91-го сонета Шекспіра” та “Сонет до Великого Барда”, що пройшли в рамках інтелектуально-просвітницької акції “Безмежний світ Шекспірових сонетів”.

Після другого пленарного засідання учасники конференції працювали в секціях і підсекціях. На фінальному пленарному засіданні (головила Т. Михед) компаративістичну доповідь про відлуння Шекспірового тексту в добре відомих українському читачеві творах Ільфа й Петрова виголосила *Ріма Грінгіл* (Великобританія). Ґрунтовним був виступ *Н. Жлуктенко*, яка говорила про шекспірівський дискурс в англійській літературі середини ХХ ст. – у романі П. Акройда “The Lambs of London”. Роман П. Акройда – постмодерне прочитання шекспірівського тексту, в якому дослідниця виокремила три головні шари: Єлизаветинської епохи, межі ХVІІІ–ХІХ століть та літературної сучасності, де реалізується настанова життя як театру.

Л. Коломієць спробувала знайти спільні орієнтири в перекладах “Гамлета”, які запропонували Ігор Костецький та Юрій Андрухович (із часовою дистанцією майже в півстоліття). І. Костецький постає першопрохідцем у системі виламування із шекспірівського канону, яке ми мали в радянській Україні, подаючи пародію

на необарокову версію перекладу Шекспіра (версія Костецького протистояла перекладам Гребінки). Переклад Ю. Андруховича – це вже постмодерне обігрування шекспірівського коду у XXI столітті.

Т. Михед заторкнула тему стосунків Т.С. Еліота та Шекспіра. *Г. Блум* писав про цю особливу інтелектуально-естетичну боротьбу Шекспіра XX століття із Шекспіром ренесансним. *М. Габлевич* запропонувала філігранний аналіз типології “ренесансної Любові”. Львівська перекладачка звернулася до висвітлення контекстів, у яких у шекспірівському тексті маємо вживання концептів любові. *О. Пронкевич* запропонував своє бачення дванадцяти “Анімаційних історій”, створених за текстами митця. Ставлячи фінальну крапку, *Н. Торкут* сказала, що ця конференція стала потужним кроком до утвердження шекспірознавства на рівні системи. Вона говорила і про поширення знань про Шекспіра у вищій школі, про потребу створити олімпіаду із шекспірознавства (на кшталт студентської олімпіади з української філології, англійської мови), впровадження новітніх методів викладання його доробку у школі, заохочення школярів через конкурси, МАН до вивчення Шекспіра. Отже, відкривається величезне поле для українського шекспірознавства XXI століття. Дещо з перерахованого планується реалізувати на черговій конференції 2011 року в Запоріжжі.

Отримано 12.05.2010 р.

Дмитро Дроздовський
м.Київ

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ АВТОРІВ

Журнал “Слово і Час” висвітлює питання історії, теорії та сучасної практики літературного руху, культурного життя. Виходячи із принципів об’єктивності і плюралізму, редакція не вважає за обов’язкове поділяти всі погляди й положення авторів, завдяки чому зберігає і природний ґрунт для конструктивної полеміки.

Неодмінні вимоги до матеріалів, що подаються на розгляд редколегії, – достеменність наведених фактів, посилань на всі використані джерела, точність у цитуванні.

Статті та інші матеріали (крім листів) подаються до редакції українською мовою, обсягом не більше друкованого аркуша; примітки розміщуються внизу сторінки.

Статті подавати на електронному носії як текстовий файл без переносів у словах у редакторі Microsoft Word; можна надсилати електронною поштою: slovoichas@ukr.net або jour_sich@mail.ru.

Обов’язково має бути подана виразна роздруківка статті у 2-х примірниках, виконана шрифтом не менше 14 кегля через 1,5 інтервали 28 рядків на сторінці.

Список використаної літератури в алфавітному порядку подається в кінці статті із зазначенням видавництва, року видання й загальної кількості сторінок; посилання розміщуються в тексті у квадратних дужках: [номер видання у списку, стор.].

До статті (крім рецензій) обов’язково додається анотація з ключовими словами (600-800 знаків), ім’я та прізвище автора українською, російською та англійською мовами, а також шифр УДК.